

Spørgsmaal, som denne Kommission har at beskæftige sig med.

Af de tre Hovedleverandører af menneskelige Livsfornødenheder — Bolig, Mad og Varme — har Leverandørerne af Boliger den Særstilling, at deres Evne til at lade Almenaanden overvinde Hensynet til privat Fordel har en Hovedindflydelse paa Samfundets Struktur, ikke bare i Henseende til de økonomiske, men ogsaa til de sociale Forhold, fra hvad Side man end ser det — kulturelt, pædagogisk, moralsk, æstetisk.

Jeg kan huske, at jeg for 40 Aar siden første Gang kom til en fjern Hedeegn, hvor min Morbroder var Embedslæge. Der havde han i en halv Menneskealder ført en heftig Kamp for at faa Gaardmands- og Husmandsfolkene til at aabne deres Vinduer. Det havde vakt den største Rædsel paa Egnen, da han første Gang forlangte det. Nu ved enhver, selv ovre i den fjerne Egn, som den Gang ikke kendte Embedslæge indenfor lang Afstand, hvad frisk Luft og Sol paa deres Boliger betyder. Men i de store Byer er Adgangen til frisk Luft endnu et Privilegium.

Det ærede Medlem for Horsens By (Hans Nielsen) gjorde opmærksom paa den moralske Side af Sagen, nemlig Børnenes moralske Opdragelse. Det er et af de allerstørste moralske og pædagogiske Spørgsmaal, som overhovedet findes i det danske Samfund, dette, hvorvidt Stat eller Kommune eller begge i Forening maa afløse det private Initiativ.... (Første Viceformand: Tiden for en kort Bemærkning er udløbet).... Jeg er færdig om et halvt Minut, Hr. Formand...., men at Spørgsmaalet om det offentliges Overtagelse af Ordningen af Boligforholdene i Landets Storbyer overhovedet kan opstaa, beror paa, at Almenaanden hos dem, der er Hovedleverandører af denne ene Side af det sociale Grundlag, hvis denne Almenaand overhovedet fører en haard Kamp med Jaget efter personlig Fordel, fører Kampen i den Grad indvendig, at det i alle Tilfælde ikke viser sig i Gerningen, men i det højeste i Avisernes Annoncespalter, hvor de endnu optræder som Velgørere af Menneskeheden.

Fraenkel: Det ærede Medlem fra Horsens (Hans Nielsen) hentydede flere Gange til mig i sit Foredrag, og dette gør det nødvendigt, at jeg svarer ham. Det er imidlertid ikke for at sige ham Komplimenter, jeg er kommet her op paa Talerstolen, thi jeg finder ingen Anledning

til at komplimentere for Udtalelser, som viser, at det ærede Medlem har begrebet, hvad ogsaa alle vi andre har begrebet, nemlig at Bolignød virker paa mange Maader nedbrydende for dem, som rammes af den. Naar det ærede Medlem argumenterer, plejer han at gøre det under saa voldsomme Overdrivelser og under en saadan Forvanskning af, hvad Modparten har sagt, at man næsten tror, at han har et saadant Fundament nødig for overhovedet at forsvare sine Meninger. Ja, undertiden kommer han med sine Overdrivelser ud i det helt meningsløse og i noget, hvor det meningsløse ligger i den Grad paa Overfladen, at ethvert Barn kan se, at han er ude i det meningsløse, f. Eks. naar han vil hævde, at fattige Folk holder mere af deres Børn end velhavende Folk. Paa samme Maade lægger han sine Modstandere Ord i Munden og tillægger dem Tanker, som de aldeles ikke har udtalt. Naar det ærede Medlem f. Eks. siger, at jeg har hævdet, at det private Initiativ skulde udføre *alt* i Samfundet, er det netop en af disse store Overdrivelser. Det har jeg ikke hævdet, og det er slet ikke min Mening. Det store og vanskelige Problem i denne Sag som i al Almindelighed er netop at finde, hvor det private Initiativ skal begrænses, og paa hvilken Maade man skal begrænse det, der, hvor det skader. Det har altid været den store Vanskelighed at finde ud af i saadanne Samfund, som har levet paa Basis af det private Initiativ. Problemet har været let at løse, saa snart man sagde: Lad os bare slaa Kolbøtten, lad os bare gaa over til det stik modsatte og acceptere det socialistiske System! Ja, saa var det let at løse — d. v. s. paa Papiret; thi i Praksis har det altid vist sig, at det ikke lod sig løse ad den Vej, lige saa lidt som de store Samfundsproblemer lader sig løse, naar Privatinitiativet faar Lov at virke ud i sin yderste Yderlighed. Derfor har jeg heller ikke i denne Sag saa lidt som i nogen anden krævet det, og saa meget mindre burde det ærede Medlem have lagt mig det i Munden, som jeg jo netop udtalte min Tilfredshed med, at man havde set den naturlige Deling, i hvilken dette Spørgsmaal falder, nemlig en Deling, som for det første krævede Opgaven løst, for saa vidt som den gaar ud paa at komme over Nødtilstanden i Øjeblikket, og for det andet under Hensyn til et langt videre Sigte.

Med Hensyn til det første Spørgsmaal: Hurtigt at komme over Nødtilstanden, udtalte jeg jo netop, at der kunde man gaa